

СІНЬОВА ЛЮДМИЛА МИКОЛАЇВНА

кандидатка юридичних наук, доцентка, старша наукова співробітниця відділу правового регулювання структурно-технологічного розвитку економіки Науково-дослідного інституту правового забезпечення інноваційного розвитку НАПрН України, доцентка кафедри трудового права та права соціального забезпечення, провідна юристка Центру соціального права Навчально-наукового інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка
ORCID 0000-0002-5514-3549

УДК 355.1

DOI 10.37772/2518-1718-2026-1(53)-3

СПРИЯННЯ РОЗВИТКУ БІЗНЕСУ ВЕТЕРАНІВ ТА ВЕТЕРАНОК В УКРАЇНІ: МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД США

Стаття присвячена дослідженню сприяння розвитку бізнесу ветеранів війни в Україні та міжнародного досвіду США. В даній статті досліджено питання забезпечення потреб ветеранів та адаптації кращих міжнародних практик. Розглянуто новітні підходи до соціалізації та адаптації ветеранів війни. У статті розглядається актуальна проблема ветеранського бізнесу як одного із ефективних інструментів економічної реінтеграції, самозайнятості та підвищення рівня соціальної включеності ветеранів і членів їхніх родин та соціального захисту ветеранів війни в умовах повномасштабної агресії російської федерації проти України. Авторка аналізує складність соціальних викликів, з якими стикаються учасники бойових дій та члени їхніх родин, наголошуючи на потребі системного підходу до реінтеграції та соціалізації ветеранів. Розглянуто міжнародний досвід підтримки ветеранів у таких країнах, як США та можливість його адаптації в українських умовах. Визначено ключові напрями державної політики щодо забезпечення прав і гарантій для цієї категорії населення, включно з медичною, психологічною та фінансовою підтримкою. Особлива увага приділяється створенню комплексної системи підтримки ветеранів на національному рівні, з урахуванням міжнародно-правових стандартів, інноваційних підходів та особливостей економіки України.

Ключові слова: ветерани, бізнес, адаптація, воєнний стан, соціальний захист, міжнародний досвід.

Постановка проблеми та актуальність дослідження. Повномасштабна збройна агресія російської федерації проти України зумовила різке зростання кількості ветеранів війни, для яких питання повернення до мирного життя набуло не лише соціального, а й економічного виміру. Після завершення військової служби значна частина ветеранів стикається з труднощами працевлаштування, обмеженими можливостями професійної реалізації, психологічними наслідками бойового досвіду та потребою у фінансовій стабільності. У цих умовах розвиток ветеранського бізнесу розглядається як один із ефективних інструментів економічної реінтеграції, самозайнятості та підвищення рівня соціальної включеності ветеранів і членів їхніх родин. Незважаючи на наявність в Україні окремих програм підтримки ветеранів, система сприяння розвитку ветеранського підпри-

ємництва залишається фрагментарною, недостатньо узгодженою та такою, що не повною мірою враховує комплекс потреб цієї соціальної групи. Відсутність сталих фінансових механізмів, обмежений доступ до освітніх і консультативних ресурсів, а також недостатня координація між державними інституціями, місцевими органами влади та громадськими організаціями знижують ефективність реалізації відповідної політики.

У зв'язку з цим особливої актуальності набуває вивчення та осмислення міжнародного досвіду, зокрема практик США, де підтримка ветеранського бізнесу є складовою цілісної державної політики та базується на поєднанні фінансових, освітніх і менторських інструментів. Аналіз можливостей адаптації таких підходів до українських реалій дозволяє визначити перспективні напрями вдосконалення на-

ціональної системи підтримки ветеранів, з урахуванням економічних умов, інституційних спроможностей та соціальних викликів воєнного часу. Саме ці обставини зумовлюють необхідність наукового дослідження проблеми сприяння розвитку бізнесу ветеранів в Україні крізь призму міжнародного досвіду.

Мета статті полягає в комплексному аналізі соціального захисту та розвитку ветеранського бізнесу в Україні в умовах воєнного стану, а також на основі аналізу міжнародного досвіду (зокрема США) визначити шляхи адаптації кращих практик для створення ефективної державної системи реінтеграції та підтримки підприємницьких ініціатив ветеранів.

Виклад основного матеріалу. Перехід ветеранів війни від військового до цивільного життя – це важливий та складний процес, який вимагає оптимального використання всіх наявних ресурсів та можливостей, кінцевим результатом якого є особистісна трансформація. З поміж країн світу США, як держава з великим досвідом участі у війнах і військових конфліктах, найбільше відчули проблему «фронтоних поколінь» [1, с.12].

Варто наголосити, що уряд США здійснює активну підтримку ветеранського бізнесу. Враховуючи кількість ветеранів, не зважаючи на їх значний відсоток, це перспективний напрямок, що здатний підтримувати національну економіку країни. Впровадження нових законів, законодавчих правок та програм надають змогу ветеранам продовжувати жити більш-менш повноцінним життям, з почуттям потреби людям і зі здатністю забезпечувати фінансово себе та своїх рідних [2]. США мають одну з найефективніших систем державної підтримки ветеранів. Відповідно до законодавства, статус ветерана мають особи, які проходили військову службу в одному з підрозділів Збройних сил США та звільнені з військової служби, крім тих, які були звільнені за ганебну поведінку (*dishonorable* – «без честі») [3].

За даними Міністерства у справах ветеранів США, в країні проживає близько 19 мільйонів ветеранів. За даними Бюро статистики праці США, приблизно дев'ять із десяти ветеранів – чоловіки. Найбільша когорта старше 60 років, що становить близько 35% ветеранів США. В 2021 році рівень безробіття серед ветеранів (4,4%) був нижчим, ніж рівень безробіття серед не ветеранів (5,3%). Підприємства, що належать ветеранам, становлять близько 5,9% (337 934) усіх підприємств із приблизною виручкою в 947,7 мільярдів доларів США, приблизно 3,9 мільйона працівників і приблизно 177,7 мільярдів доларів щорічної виплати заробітної плати [4].

Міністерство у справах ветеранів (US Department of Veterans Affairs) охоплює всі основні напрями державної політики щодо ветеранів, зокрема реалізацію програм підтримки ветеранів, якими пропо-

нуються спеціальні умови для колишніх військовослужбовців у сферах: охорони здоров'я, пенсійного забезпечення, страхування, освіти, працевлаштування, бізнесу, придбання житла (іпотечне кредитування), а також щодо виплат з інвалідності та по безробіттю, вшанування пам'яті й поховання. На рівні штатів є власні міністерства у справах ветеранів, що діють у межах означених вище напрямів у співпраці із федеральним Міністерством [5].

Щороку приблизно 200 000 чоловіків і жінок залишають військову службу в США і повертаються до цивільного життя. Цей процес американці називають переходом військових до цивільних. Американська практика реінтеграції військового до цивільного життя передбачає участь у програмі Transition Assistance Program (TAP) – програмі допомоги при перехідному періоді, яка надається відповідно до 10 U.S.C. 11441. Кураторами програми виступають Міністерство праці, Міністерство оборони, освіти, внутрішньої безпеки та у справах ветеранів, Адміністрація малого бізнесу та Управління персоналом [6].

У США державна підтримка малого бізнесу відбувається шляхом впровадження різноманітних програм, а саме: гарантовані кредитні програми; венчурні програми; програми гарантування боргових зобов'язань; інвестиційні програми [2].

Основна мета професійної перекваліфікації ветеранів – це набуття нових професійних кваліфікацій через здобуття додаткової освіти або навичок. Наразі в США діють понад 100 федеральних і відомчих програм за різними напрямками (програми VR & E або ACCES-VR). Наприклад: програма ACCES-VR курується Департаментом освіти штату Нью-Йорк. Мета програми – професійна реабілітація, побудова кар'єри та зайнятість. Учасники програми можуть отримати послугу з пошуку роботи, освіти та самостійного життя. До процесу реінтеграції ветеранів у сфері працевлаштування залучено праці [1, с. 15]. Департамент ветеранів у США створив дуже багато сервісів і послуг для ветеранів, він співпрацює на різних рівнях з Міністерством охорони здоров'я, Міністерством оборони, з громадськими організаціями та освітньою галуззю. І вони намагаються ветеранів, особливо тих, які повертаються з бойових дій, влаштувати на навчання, якщо вони не отримали вищої освіти чи хочуть отримати іншу освіту. Вони намагаються вирішити проблеми ветеранів, роз'яснити їхні права.

Законодавство США щодо забезпечення прав та свобод ветеранів є досить динамічне. Навіть за відсутності масштабних бойових дій за участі Збройних Сил США, потреба у вдосконаленні пільгових програм, системи оподаткування та розвитку інших можливостей для ветеранів залишається актуальною

та значущою. Це простежується як за кількістю законопроектів, що стосуються потреб ветеранів та знаходяться на розгляді, так і за щорічними Путівниками (Гайдями), в яких Департаменти у справах ветеранів окремих штатів узагальнюють всю необхідну інформацію щодо пільг, податків, кредитування навчання та інших послуг для ветеранів; а також щодо законодавчих змін та іншої важливої інформації. Та одні з перших масштабні законодавчі зміни були ініційовані саме внаслідок бойових дій, а саме – В'єтнамської війни [7].

Опитування Megaphone of Main Street: Unsung Entrepreneurs, в якому взяли участь понад 3000 підприємців по всій країні, показало, що 9,1% малих підприємств США належать ветеранам, вони генерують 1 трильйон доларів щорічних надходжень і надають роботу майже шести мільйонам американців [8]. Найпопулярніші галузі для підприємців-ветеранів включають нафту та газ, фінанси, професійні послуги, виробництво, будівництво та транспорт. Згідно зі статистикою формування бізнесу Бюро перепису населення США, найбільше типів нових підприємств з 2020 по 2021 роки були в роздрібній торгівлі, професійних послугах, будівництві, транспортуванні. Найменше ветерани володіють бізнесом у сферах мистецтва, розваг, освіти та харчування [9].

Сполучені Штати Америки мають вагомий досвід реінтеграції ветеранів, накопичений протягом багатьох десятиліть участі у військових конфліктах. Створена система підтримки ветеранів у США охоплює широкий спектр соціальних, економічних, медичних та психологічних програм. Цей досвід є цінним для України, яка стикається з аналогічними викликами, пов'язаними з поверненням до цивільного життя військовослужбовців у результаті російсько-української війни. В умовах переходу від військового до цивільного життя, особлива увага приділяється механізмам працевлаштування ветеранів, їх підтримки у створенні власної справи, мотивації роботодавців щодо співпраці з ветеранами та ветеранськими спільнотами, а також розвитку міжсекторального партнерства [10]. Досвід США, зокрема в частині створення спеціалізованих програм підтримки ветеранів-бізнесменів, може стати корисним прикладом для вдосконалення української системи.

У Сполучених Штатах є чотири організації, що сприяють розвитку ветеранського підприємництва. Найбільша з них – Адміністрація малого бізнесу (Small Business Administration, SBA), створена 1953 року, вона керується Законом «Про малий бізнес». У всіх штатах і великих містах США діють понад сто регіональних відділень організації [11].

У США діє низка законів і програм, спрямованих на підтримку підприємництва серед ветеранів, зо-

крема таких, що стимулюють розвиток ветеранського бізнесу:

- Veterans Entrepreneurship and Small Business Development Act of 1999 – передбачає створення програм розвитку малого бізнесу для ветеранів і надання пріоритету у федеральних контрактах для компаній, що належать ветеранам;

- Vets First Contracting Program. Ця програма створена Міністерством у справах ветеранів (VA) для стимулювання контрактів із малими підприємствами, що належать ветеранам або ветеранам із інвалідністю, через спеціальні «сет-асайди» на федеральному рівні. Учасники отримують доступ до контрактів на суму понад 3 млрд доларів США щороку;

- Veterans Small Business Enhancement Act of 2018 – надає ветеранам доступ до надлишкового федерального майна, яке може бути використане для розвитку бізнесу ветеранів, через співпрацю зі Small Business Administration (SBA);

- HUBZone Program – підтримує підприємства ветеранів, які працюють в економічно депресивних зонах, пропонуючи їм пільговий доступ до державних контрактів;

- Boots to Business Program – частина ініціативи «Transition Assistance Program» (TAP), яка допомагає ветеранам і їхнім родинам отримувати навички, необхідні для створення власного бізнесу [10, с. 95-96].

Одна з перших масштабних законодавчих змін була ініційована внаслідок В'єтнамської війни. Так, Закон про охорону здоров'я ветеранів, навчання та позику для малого бізнесу 1981 року (розділ III: Позики для малого бізнесу) – дозволяє малому бізнесу отримувати фінансову допомогу, якщо він на 51% належить ветеранам війни у В'єтнамі. Це можуть бути кредитні гарантії або прямі позики для фінансування будівництва, придбання обладнання чи матеріалів [11].

У США 1999 році було прийнято Закон про ветеранське підприємництво та розвиток малого бізнесу. Цим законом також було створено Національну корпорацію розвитку бізнесу ветеранів, завданнями якої були: розширити надання та покращити доступ до технічної допомоги ветеранам щодо підприємницької діяльності. Серед іншого, організація забезпечила створення Консультативної ради з професійної сертифікації. Це допомогало військовослужбовцям усунути потенційні перешкоди у сферах ліцензування та сертифікації при переході на цивільні професії [11]. Як бачимо, в Україні Верховна Рада України схвалила у другому читанні та в цілому законопроект «Про ветеранське підприємництво» № 4563-IX від 31.07.2025 року, який спрямований на створення сприятливих умов для започаткування та розвитку ветеранського підприємництва, підвищення його конкурентоспроможності, розв'язання про-

блем реінтеграції ветеранів та ветеранок війни в цивільне життя та сприяння сталому розвитку України в цілому. Закон дає чітке визначення, що таке ветеранське підприємництво, закріплює принципи державної політики у цій сфері, а також визначає механізми державної підтримки. Отже, визначено такі основні напрями державної політики: впровадження стимулюючих механізмів; залучення ветеранських підприємств до державних і регіональних закупівель через зарезервовані контракти (до 5% бюджету); надання підтримки у формі кредитів, компенсацій відсотків, державних гарантій, фінансової допомоги (поворотної та безповоротної); надання права оренди державного та комунального майна без аукціону; організація навчання ветеранів та демобілізованих осіб для започаткування бізнесу; спрощення дозвільних процедур і нагляду; стимулювання впровадження інновацій і новітніх технологій; сприяння виходу продукції на зовнішні ринки; залучення міжнародних фінансових організацій до реалізації інвестпроектів; надання пріоритету у розвитку на нових ринках; моніторинг ефективності заходів підтримки з урахуванням економічної ситуації; створення умов для роботи в індустріальних парках і технопарках [12].

Варто наголосити, про відому компанію Amazon (міжнародний маркетплейс), яка пропонує гнучку віддалену роботу, яку ветерани можуть взяти з собою, переміщаючись з бази на базу.

Також багато чоловіків та жінок військових приєднуються до Amazon через програму Military Spouse Fellowship — 12-тижневу стипендію, що дає їм змогу отримати доступ до професійної підготовки, налагодження зв'язків і заходів, одночасно отримуючи практичний досвід роботи. Компанія Johnson&Johnson (товари для дому та особистої гігієни) наймають ветеранів на роботу та пропонують для ветеранів-лідерів потужний стартовий курс, етап індивідуального пошуку ролі та дві дев'ятимісячні ротатії, які охоплюють різні частини операційної діяльності компанії у різних бізнес-секторах.

Слід зазначити, про співпрацю між Міністерством ветеранів та Департаментом у справах ветеранів США. Стратегічними напрямками цієї співпраці стали питання медичної та психологічної реабілітації, перекваліфікація та сприяння у працевлаштуванні, розвиток ветеранського підприємництва, забезпечення житлом, доступність та цифровізація ветеранських послуг, увічнення пам'яті полеглих Захисників і Захисниць.

На сьогодні обговорюється співпраця з в.о. Міністра Олександром Порхуним із засновником американської компанії з управління бізнесом Azstar Азізом Мамаєвим та головою Асоціації підприємців-ветеранів Сергієм Позняком. Засновник і керуючий

партнер Azstar Азіз Мамаєв наголосив, що ветерани та ветеранки є потужним економічним потенціалом, який потрібно залучати для відновлення та розвитку країни. Його компанія готова поділитися набутим досвідом роботи з ветеранами та ветеранками, а також залучити іноземні інвестиції у реалізацію проекту із професійного навчання та працевлаштування ветеранів й ветеранок у логістичну сферу. Передбачено впровадження освітньої програми з підготовки водіїв вантажівок, проходження ними практики із використанням матеріально-технічної бази компанії, а також сприяння у започаткуванні власної справи у сфері логістики. Пілотний проект заплановано реалізувати у місті Рівне [13].

Висновки. Проведене дослідження підтверджує, що в умовах повномасштабної агресії та стрімкого зростання кількості ветеранів та ветеранок, сприяння розвитку ветеранського підприємництва стає критично важливим інструментом соціальної адаптації, психологічної реабілітації та повернення ветеранів та ветеранок до цивільного життя. Власний бізнес дозволяє захисникам не лише досягти фінансової незалежності, а й знайти нову мету та відчутти свою затребуваність у суспільстві. Аналіз досвіду США засвідчує ефективність системного підходу, де держава виступає гарантом та партнером. Механічне копіювання закордонних практик є неможливим без урахування специфіки української економіки воєнного та повоєнного часу. Національна стратегія підтримки ветеранського бізнесу повинна базуватися на комплексній взаємодії державних органів, громадського сектору та бізнес-спільноти.

Створення сприятливої екосистеми для ветеранського бізнесу в Україні є інвестицією у соціальну стабільність держави. Це дозволить трансформувати виклики, пов'язані з демобілізацією, у можливість для економічного зростання, перетворивши ветеранів та ветеранок на драйверів відновлення країни. Прийняття Закону України «Про ветеранське підприємництво» № 4563-IX від 31.07.2025 року стало переломним моментом, який свідчить про створення в Україні максимально сприятливого бізнес-середовища для захисників. Закон трансформує підхід держави від пасивних пільг до активного стимулювання, запроваджуючи конкретні економічні механізми, до прикладу, впровадження механізму зарезервованих контрактів у державних та регіональних закупівлях (до 5% бюджету) надає ветеранським підприємствам стабільний попит. Варто наголосити, що саме Україна формує передову практику реінтеграції через підприємництво в умовах реального часу. Якщо раніше ми орієнтувалися на досвід США, то в майбутньому саме українська модель ветеранської політики може стати «золотим стандартом» для інших держав.

ЛІТЕРАТУРА

1. Костишин Е., Грицанюк В., Шевців Ю. Досвід США щодо реінтеграції ветеранів війни до цивільного життя. *Соціальна робота та соціальна освіта*. 2024. Вип. 1 (12). С. 11–18. URL: [https://doi.org/10.31499/2618-0715.1\(12\).2024.305055](https://doi.org/10.31499/2618-0715.1(12).2024.305055) (дата звернення: 10.01.2026).
2. Кліндух В. М., Омельченко А. І. Впровадження досвіду США у розвиток ветеранського бізнесу в Україні. *Бізнес, інновації, менеджмент: проблеми та перспективи*: матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції (секц. 2, менеджмент міжнародного бізнесу в умовах глобалізації), Київ, 25.04.2024. URL: <https://confmanagement-proc.kpi.ua/article/view/303754> (дата звернення: 10.01.2026).
3. U.S.C. Title 38 – VETERANS BENEFITS. GovInfo | U.S. Government Publishing Office. URL: <https://www.govinfo.gov/content/pkg/USCODE-2011-title38/html/USCODE-2011-title38-partI-chap1-sec101.htm> (дата звернення: 10.01.2026).
4. Census Bureau Releases New Data on Minority-Owned, Veteran-Owned and Women-Owned Businesses. Census.gov. URL: <https://www.census.gov/newsroom/press-releases/2024/employer-businesses.html> (дата звернення: 10.01.2026).
5. Інформаційна довідка щодо зарубіжного досвіду державної підтримки демобілізованих (загиблих) ветеранів та членів їхніх сімей. *Дослідницька служба Верховної Ради України*. URL: <https://research.rada.gov.ua/uploads/documents/32227.pdf> (дата звернення: 23.01.2026).
6. Transition Assistance Program. U.S. Department of Labor. URL: <https://www.dol.gov/agencies/vets/programs/tap> (дата звернення: 10.01.2026).
7. Сприяння розвитку бізнесу ветеранів: досвід США (огляд інструментів і політик). Ветеранський фонд (Поруч з ветераном). URL: https://veteranfund.com.ua/analytics/facilitating_veteran_business_development/ (дата звернення: 23.01.2026).
8. The Megaphone of Main Street: Unsung Entrepreneurs. Cloud Object Storage – Amazon S3 – Amazon Web Services. URL: <https://s3.amazonaws.com/mentoring.redesign/s3fs-public/Megaphone-of-Main-Street-Unsung-Entrepreneurs.pdf> (date of access: 23.01.2026).
9. Horning D. Cities With the Most Veteran-Owned Businesses. Milner Media Partners, LLC. URL: <https://milnermediapartners.com/2022/05/26/cities-with-the-most-veteran-owned-businesses/> (дата звернення: 10.01.2026).
10. Коваль Г.В., Мурашко Д.М. Основні засади реінтеграції ветеранів: досвід США. *Вісник Полтавського державного аграрного університету. Серія «Публічне управління та адміністрування»*. Home Page. URL: <https://doi.org/10.32782/pdau.pma.2024.2.2> (дата звернення: 20.01.2026).
11. Український ветеранський фонд. Як у США сприяють ветеранському бізнесу і що з цього може запозичити Україна. ГЛІАВКОМ. URL: <https://glavcom.ua/publications/jak-u-ssha-spriyajut-veteranskomu-biznesu-i-shcho-z-tsoho-mozhe-zapozichiti-ukrajina-907696.html> (дата звернення: 23.01.2026).
12. Дія.Бізнес. *Дія Бізнес*. URL: <https://business.diiia.gov.ua/news/verkhovna-rada-ukrainy-pryiniiala-zakon-pro-veteranske-pidpriemnytstvo> (дата звернення: 26.01.2026).
13. Міністерство у справах ветеранів | У Мінветеранів обговорили співпрацю з американськими партнерами щодо спільної реалізації проєктів з підтримки українських ветеранів. Міністерство у справах ветеранів. URL: <https://mva.gov.ua/presenter/category/86-novini/u-minveteranivobgovorilisprivratsu-z-amerikanskimi-partnerami-schodo-spilnoi-realizatsii-proektiv-z-pidtrimki-ukrainskih-veteraniv> (дата звернення: 23.01.2026).

REFERENCES

1. Kostyshyn, E., Hrytsaniuk, V., & Shevtsiv, Y. (2024). USA Experience Regarding the Reintegration of War Veterans into Civilian Life. *Social work and social education*, (1(12)), 11–18. [https://doi.org/10.31499/2618-0715.1\(12\).2024.305055](https://doi.org/10.31499/2618-0715.1(12).2024.305055) [in Ukrainian]
2. Klindukh, V., & Omelchenko, A. (2024). Applying US experience to the development of veteran businesses in Ukraine. In *Business, innovation, management: problems and prospects* (pp. 141–142). Retrieved from: <https://confmanagement-proc.kpi.ua/article/view/303754> [in Ukrainian].
3. U.S.C. Title 38 - VETERANS BENEFITS. (2011). GovInfo | U.S. Government Publishing Office. <https://www.govinfo.gov/content/pkg/USCODE-2011-title38/html/USCODE-2011-title38-partI-chap1-sec101.htm>
4. Annual Business Survey Release Provides Data on Minority-Owned, Veteran-Owned and Women-Owned Businesses. (2021). Census.gov. <https://www.census.gov/newsroom/press-releases/2021/annual-business-survey.html>

5. Information note on foreign experience of state support for demobilised (deceased) veterans and their families. (2023). Research Service of the Verkhovna Rada of Ukraine. <https://research.rada.gov.ua/uploads/documents/32227.pdf> [in Ukrainian].
6. Challenge Validation. (2021). Home | U.S. Department of Labor. <https://www.dol.gov/agencies/vets/programs/tap>
7. Promoting veterans' business development: the US experience (overview of tools and policies). (2024). Veterans Fund (Side by Side with Veterans). https://veteranfund.com.ua/analytics/facilitating_veteran_business_development/ [in Ukrainian].
8. The Megaphone of Main Street: Unsung Entrepreneurs. (2021). Cloud Object Storage – Amazon S3 – Amazon Web Services. <https://s3.amazonaws.com/mentoring.redesign/s3fs-public/Megaphone-of-Main-Street-Unsung-Entrepreneurs.pdf>
9. Horning D. (2024). Cities With the Most Veteran-Owned Businesses. Milner Media Partners, LLC. <https://milnermediapartners.com/2022/05/26/cities-with-the-most-veteran-owned-businesses/>
10. Koval, G. V., & Murashko, D. M. (2024). Basic Principles of Veteran Reintegration: the Experience of the United States. *Bulletin of Poltava State Agrarian University. Series 'Public Management and Administration,'* (2), 11–16. <https://doi.org/10.32782/pdau.pma.2024.2.2> [in Ukrainian].
11. Ukrainian Veterans Fund. (2023, 11 February). How the United States promotes veteran businesses and what Ukraine can learn from this. GLAVKOM. <https://glavcom.ua/publications/jak-u-ssha-sprijajut-veteranskomu-biznesu-i-shcho-z-tsoho-mozhe-zapozichiti-ukrajina-907696.html> [in Ukrainian].
12. Дія.Бізнес. (2025). Дія Business. <https://business.diia.gov.ua/news/verkhovna-rada-ukrainy-pryiniala-zakon-pro-veteranske-pidpriemnytstvo> [in Ukrainian].
13. Ministry of Veterans Affairs | The Ministry of Veterans Affairs discussed cooperation with American partners on joint projects to support Ukrainian veterans (2023). Ministry of Veterans Affairs. <https://mva.gov.ua/presenter/category/86-novini/u-minveteraniv-obgovorili-spiivpratsu-z-amerikanskimi-partnerami-schodo-spilnoi-realizatsii-proektiv-z-pidtrimki-ukrainskih-veteraniv> [in Ukrainian].

SINOVA LYUDMILA

Candidate of Legal Sciences, Associate Professor,
Senior Research Fellow of the Department of Legal Regulation of Structural and Technological Development of the Scientific and Research Institute of Providing Legal Framework for the Innovative Development of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine,
Associate Professor of the Department of Labour Law and Social Security Law,
Leading Lawyer of the Centre for Social Law of the Educational and Scientific Institute of Law of Taras Shevchenko National University of Kyiv

FOSTERING VETERANS BUSINESS DEVELOPMENT IN UKRAINE: INTERNATIONAL EXPERIENCE FROM THE UNITED STATES

Problem Statement. The full-scale armed aggression of the Russian Federation against Ukraine has led to a sharp increase in the number of war veterans, for whom the issue of returning to peaceful life has taken on not only a social but also an economic dimension. After completing their military service, a significant number of veterans face difficulties in finding employment, limited opportunities for professional fulfilment, psychological consequences of combat experience, and the need for financial stability. In these circumstances, the development of veteran-owned businesses is seen as one of the most effective tools for economic reintegration, self-employment and increasing the level of social inclusion of veterans and their families. Despite the existence of individual programmes to support veterans in Ukraine, the system for promoting the development of veteran entrepreneurship remains fragmented, insufficiently coordinated and does not fully take into account the complex needs of this social group. The lack of stable financial mechanisms, limited access to educational and advisory resources, and insufficient coordination between state institutions, local authorities and civil society organisations reduce the effectiveness of the implementation of relevant policies.

Purpose of the Article is to provide a comprehensive analysis of social protection and the development of veteran businesses in Ukraine under martial law, as well as to identify ways to adapt best practices for creating an effective state system for reintegration and supporting entrepreneurial initiatives by veterans, based on an analysis of international experience (particularly in the United States).

Article's main body. The article is devoted to researching the promotion of business development among war veterans in Ukraine and international experience in the United States. This article examines the issue of meeting the needs of veterans and adapting best international practices. The latest approaches to the socialisation and adaptation of war veterans are considered. The article examines the topical issue of veteran business as one of the effective tools for economic reintegration, self-employment and increasing the level of social inclusion of veterans and their family members, as well as social protection of war veterans in the context of full-scale aggression by the Russian Federation against Ukraine. The author analyses the complexity of the social challenges faced by combatants and their families, emphasising the need for a systematic approach to the reintegration and socialisation of veterans. The international experience of supporting veterans in countries such as the United States and the possibility of adapting it to Ukrainian conditions are considered. Key areas of state policy for ensuring the rights and guarantees of this category of the population are identified, including medical, psychological and financial support. Particular attention is paid to the creation of a comprehensive system of support for veterans at the national level, taking into account international legal standards, innovative approaches and the peculiarities of Ukraine's economy.

Keywords: veterans, business, adaptation, martial law, social protection, international experience.

За ДСТУ 8302:2015 цю статтю слід цитувати:

Сіньова Л. М. Сприяння розвитку бізнесу ветеранів та ветеранок в Україні: міжнародний досвід США. *Право та інновації*. 2026. № 1 (53). С. 26–32. [https://doi.org/10.37772/2518-1718-2026-1\(53\)-3](https://doi.org/10.37772/2518-1718-2026-1(53)-3).

Дата подання автором: 29.01.2026

Дата прийняття після рецензування: 18.02.2026

Дата опублікування: 29.04.2026